

"Частина мозаїки життя...", або Що може книжка

Минуло тижня у читальному залі Здолбунівської центральної районної бібліотеки відбувся захід, про який вже, певно, писали не лише усі місцеві Інтернет-ресурси, кілька інших ЗМІ, а й чимала частина його учасників на своїх сторінках у "ФБ". Навіть відео у мережі вже є. Йдеться про презентацію книги Іржі Бонек, Дануше Манової і Вацлава Старека "Гульча Чеська на Волині (Опис життя в 1870-1947 роках)" у перекладі українською В'ячеслава Шляхового. Під час заходу від освічених відомих і авторитетних людей прозвучало безліч фактів та цікавих історій, інформація про задуми, до втілення яких надихнуло назване видання у чеському й українському варіантах. Усе це в поєднанні резюмувалось у думку: наскільки все ж таки могутню силу має книжка.

Так, і про це вже теж писано-переписано й говорено-переговорено. Але ж ось, маємо гарний конкретний приклад. Отож - всього 216 сторінок. Книжка. Нова? Ні. Можна сказати, що заново відтворена. Бо починали її писати ще в 50-х роках минулого століття, продовжили в 1976-1984 рр., допрацьовували з 1989-го, а в 1992-му видали накладом 500 примірників чехи - як хроніку життя громади, заснованою ними в 1871 році в нашому краї села, котре більшість з них через 87 років покинули, реемігрувавши в різні куточки Чехії. В середині 1990-х чотири примірники книжки отримав у дарунок від одного з її авторів Вацлава Старека В'ячеслав Шляховий - уродженець Гільчі, нащадок, по материнській лінії, однієї з тамтешніх чеських родин, на той час викладач фізики й математики НУВГП. Три примірники він подарував бібліотекам, а той, що лишився в нього, читав з великим інтересом. Звісно, що виникла й ідея зробити переклад, аби ознайомитись з виданням отримало змогу більше краян. Але зреалізувати

село Гільчу, 1486-2016". У січні 2016 року В'ячеслав Леонідович розпочав роботу над дослівним перекладом. А далі, через півроку, до справи доєдналися Ігор Паньков, Тамара Шарбан, Тетяна Шпичук (Кравчук) та Оксана Нагулко, які "вчитали і відредагували текст", а тому, аби видання українською вишло друком, фінансово посприяв голова ГО "Рівненщина історична" Олександр Гаврон. Так, згуртувавши доволу себе представників різних поколінь, родин, країн і професій, книжка "народилась" уперше і вдруге. Але не лише в цьому об'єднавчий її момент. Адже й до підготовки та проведення презентації та проведення презентації у Рівненському обласному краєзнавчому музеї, яка відбулась дещо раніше, і в Здолбуніві, долучилось багато людей. На здолбунівську зібрались краєзнавці, вчителі історії, бібліотекарі району, завітали В'ячеслав Шляховий, Ігор Паньков, Олександр Гаврон, Оксана Нагулко, заступник голови Здолбунівської РДА Сергій Гридін, голова Урвенської сільської ради Лідія Балабат, директор Здолбунів-

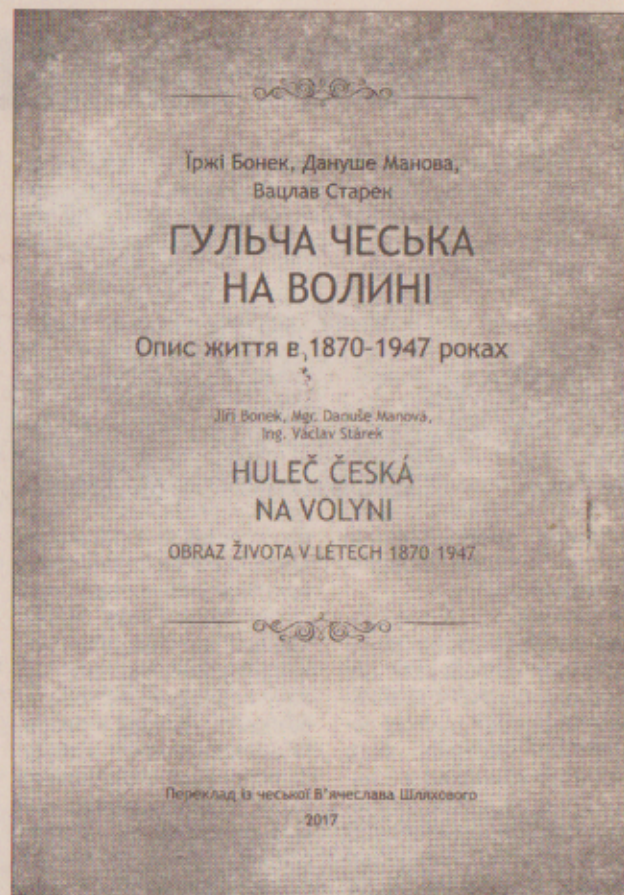


Квіти вручають В'ячеславу ШЛЯХОВОМУ.

різних авторів. Маємо змістовну географічну довідку про відоме село Здолбунівщини. А з чотирьох розділів книжки дізнаємося, чому чехи емігрували до нашої місцевості, як тут обживалися і як їм тут велося в різні історичні періоди, аж до рееміграції в 1947 році. Видання містить правдиві спогади кількох десятків чеських переселенців, і з цих розповідей складається цілісна картина життя чеської громади, з труднощами, курйозами, втратами і здобутками, того, як вони господарювали, навчалися, відпочивали, "спілкувалися" з владою... Але не тільки, бо маємо змогу ще й "побачити" свою історію, щоправда, через сприйняття її іншим народом, що теж корисно, а також отримати відомості щодо того, як цей інший народ вплинув на розвиток місцевого господарства, ремесел, культури.

А от завдяки текстовим й ілюстраційним додаткам, вміщеним у книгу, в прямо-

аспекту, що може книга, варто зазначити, що конкретно ця є ще й джерелом натхнення для нових проєктів і містком між трьома народами. Адже, як розповів у ході презентації (а описано в "Заключенні") Ігор Паньков, саме при підготовці книжки зародилась ідея проєкту "Партнерство сільських громад в трьох країнах" і в межах нього відбулося чотири міжнародні зустрічі за участю представників Урвенської сільської ради, чеського мікрорегіону Кнежевес і польської гміни Пуца Мар'янська як обмін досвідом з організації роботи місцевого самоврядування. А нині реалізується й ще один дуже цікавий проєкт, пов'язаний з історією чеської громади. Його ініціатором є Олександр Гаврон, а мета - створити музей діючої старовинної чеської техніки, музей під відкритим небом. Відомо, що вже зроблено перші кроки, є ділянка під музейні садиби, відновлено старовинний млин. І



Презентована книжка.



Оксана НАГУЛКО.



Олександр ГАВРОН.

це вдалося значно пізніше. За словами п. В'ячеслава, до копіткої праці над перекладом надихнула його зустріч з земляком, теж вихідцем з Гільчі, Ігорем Паньковим, відомим педагогічним і громадським діячем, автором книжки "Віхи історії села Гільча і околиць. 550 років першої писемної згадки про

сього районного історико-краєзнавчого музею Олег Тищенко й ін. Вела захід бібліотекар Здолбунівської ЦРБ Світлана Живюк.

Видання є ще й дже-релом обширної багатаспектної інформації. Маємо передісторію написання і роботи над українським перекладом у трьох передмовах

бу сенсі торкнутися історії, бо там маємо низку світлин, зроблених у нашому краї в описаний у книзі час, копії документів з чеських родин і просто унікальних, віднайдених нещодавно.

Врешті-решт видання є чудовим прикладом того, як можна з повагою і любов'ю ставитись до всього, що ото-тожнює кожного з нас зі своїм народом, родиною, громадою, краєм, де народилися, живемо. Погляньмо, чехи десятки років вели хроніку, берегли дані про кожну з родин, котрі, переселившись, утворили громаду в Гільчі чи довколишніх селах, і які згодом реемігрували, та ніколи не забували своїх звичаїв і традицій. Навіть згадали у книзі про людину, чії хронікальні записи було втрачено під час рееміграції через заборону вивозити за межі СРСР будь-які записи.

І якщо повернутись до

постане такий особливий заклад у Гільчі Другій.

Крім того, планують видати схожі історичні книги й про інші села, наприклад про Залісся.

Згуртувала презентована книжка й самих "гульчанських" чехів уже після рееміграції, коли розселилися вони в різних місцях Чехії. Бо автори чеського варіанту видання, збираючи спогади реемігрантів, залучали їх до спілкування між собою, і ті згодом об'єдналися в Товариство гульчанських "родаків" під головуванням Емілії Шіманової та збираються на щорічні зустрічі вже двадцять літ поспіль. Приїжджають чехи і до нашого краю. Найперше, щоб вклонитись пам'яті своїх співвітчизників - на території Урвенської сільської ради з ініціативи її очільниці Лідії Балабат у 2010 році встановили пам'ятний знак

"тим, хто пішов з життя, залишивши по собі добру і світлу згадку: полякам, чехам і українцям, які проживали на цих землях у XIX-XX століттях", побувати в інших історичних місцях, з ними пов'язаних. А крім того - щоб заснувати чи підтримувати дружні партнерські стосунки. Так, на презентації прозвучала інформація, що невдовзі у Здолбуніві створять чеське товариство, а

міській гімназії уже діє гурток з вивчення чеської.

Насамкінець зазначу, що книжка справді дуже цікава, інформативна і повчальна, а ознайомитись з нею варто усім, хто любить наш край і шанує його історію. Примірники видання є у фондах Здолбунівської центральної районної бібліотеки та сільських книгозбірень.

Ольга ЯКУБЧИК.
Фото автора.



Олег ТИЩЕНКО.



Світлана ЖИВЮК.



Ігор ПАНЬКОВ.



У центрі першого ряду Лідія БАЛАБАТ.

Факти, цифри, цитати

● Організоване переселення чехів на Волинь розпочалося у 1868 році, тоді до Волинської губернії переселилися 899 чехів і заснували осади в Глинську, Піддуркові, Підгайцях, замешкали в інших селах кількох повітів; у 1869-му - 1250 переселенців, що заснували Мирогошу й Озірко, осіли в інших населених пунктах; у 1870 р. приїхали 4156 чеських емігрантів, серед яких і 57 сімей, які прибули в Урвенну і Гульчу. Всього упродовж 1868-1880 рр. на Волинь переїхали 16000 чехів, жили вони в 638 населених пунктах, понад 100 з яких заснували самі.

● Згідно зі спогадами чехів-емігрантів, Гульчу Чеську було засновано в 1871 році.

● Гульчу Чеську в 1946 році тодішня влада перейменувала на Гульчу Першу. Згодом, зорієнтувавшись, що Гульча Українська, яку називали спочатку Друга, є значно старшою, назвали її Гульчею Першою, а Гульчу Чеську стали називати Гульчею Другою.

● У будівлях, які свого часу звали чехи, нині діють установи та заклади Урвенської сільської ради.

● Чехи привнесли позитивні зміни у систему обробки землі.

● Серед чехів, які прибули до нашого краю, були не тільки землероби, а й ковзлі, кравці, шевці, теслі, сидельники, столярі, ткачі...

● У Гульчі Чеській діяли своя пожежна команда, духовий оркестр, спортивне товариство "Сокол", молодіжний театр, хор.

● Ігор ПАНЬКОВ: "Борозна, прокладена чеським плугом на волинському чорноземі, залишиться у свідомості теперішніх і наступних поколінь назавжди".